

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
CONTINENS *34.*
QUASDAM SELECTAS
JURIS QUÆSTIONES,

QUAM,
PRÆSIDE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

RODOLPHI LEUSDEN,

Phil. & Med. Doct. Medicinæ Anatomæ & Chirurgiæ
in Academia Ultrajectina Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, & Nobilissime
Facultatis JURIDICÆ decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in UTROQUE JURE Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitimè consequendis,

Eruditorum examini submittit

ADOLFUS HENRICUS PUTMANNUS, *Transsilul.*

Ad diem 10. AUGUSTI, loco horisque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina GUILIELMI vande WATER, Academicæ
Typographi, c10 10 CCVII.

CONSULTISSIMIS AC CELEBERRIMIS

D. LUCÆ van de POLL, J. U. D.

Ejusdemque facultatis in hac Illustri Academia Professori Ordinario, Legum interpreti eximio, omni litterarum cultu excellentissimo.

D. CORNELIO van ECK, J. U. D.

Antea in Franequeranâ, nunc vero in almâ Ultrajectinâ Academiâ Juris Professori Ordinario, Romanæ jurisprudentiæ cultori exactissimo, politioris litteraturæ antistiti egregio, Præceptoribus, Mæcenatibus, studiorum fautoribus, optimis, facillimis, Desideratissimis.

S. D. P.

Auctor.

*Studiis Academicis coronidem impositurum
nihil adeo, quam ingens vestrorum erga me
meritorum vis,*

Me coquit & versat sub pectore fixa.

*Quoniam tanta est vestrarum facultatum
magnitudo, ingenii excellentia, & dignitatis
splendor: ut, probe licet teneam, nullum officium referenda
gratia magis necessarium esse; ex tenuitate tamen ac imbecillitate
mea depromi quicquam nequeat, quod usuras ac multo minus sortem
horum beneficiorum quodam æquare possit modo. Quamvis enim
litterarum & linguarum scientia, judicio & virtute ad invidiam usque
emineatis; mihi tamen*

indigno, ac vobis ne quidem extremis lineis noto, non modo fores, quasi tralatitiam favoris partem, verum etiam intima amicitiae vestrae adyta referare dignati estis. Propterea, haud, si quid judico, injuria, vos patronos & promotores studiorum meorum reputare passum & debeo: quorum opera & studio rudis animus, & vasto in juris oceano non sine naufragii periculo, usque quaque fluctibus agitatus, ita erectus atque confirmatus est; ut inpraesentiarum, omnibus fere superatis scopulis, destinatum ad portum cursum dirigere, commodamque sibi stationem appetere ausit. Revocantibus itaque me in patriam parentibus atque propinquis, non potui non hasce viles nenas vobis, vestrisque nominibus inscribere. Pignoris loco eas obtrudere, nec volo, nec possum; tantum enim abest, ut crediti securitatem, aut aliquam utilitatem praestare queant, ut eas vix dignas existimem manibus tangi vestris. Verum enimvero dantur cum hac liberrima animi testificatione, me vobis interim beneficium debitorem remansurum,

Dum memor ipse mei, dum spiritus hos regit artus. Ceterum de ratione praesentis instituti, ita velim habeatis; dum mihi, receptae hujus Academiae consuetudini morigeror in Disputatione Inaugurali ingenii & industriae vires periclitandae essent: initio quidem constitueram, fidem non ita pridem, in publica de tutelis disputatione, Daventriae habita, pro altera de tutorum ac curatorum officio exaranda, adstrictam quolibet liberare modo. At postquam perspexi, non solum hoc argumenti genus, utpote tritum ac vulgare, verum etiam pleraque alia penitus absorpta, quin immo ter quaterve exiguo in temporis spatio descripta atque vulgata esse: hoc potius tacito consilium corde damnare, quam describendo aut expilando me furti criminis reum facere volui; atque ita cramben multoties repetitam lectoribus recoquere. Praetera nunquam illud insanabile scribendi cacocetes animum tantopere occupavit meum; ut a me impetrare potuerim, illorum in hoc scribendi genere vestigia legere, qui,
vix

vix carceribus dimissi, ad intima Themidis penetralia pergere, atque difficillimos juris nodos, ipsis jurisprudentiæ Crippæis hæctenus plane Gordios, pruriginoso quodam juvenantis ætatis fervore solvere, atque ita cornicum, ut ajunt, oculos configere, satagunt; dum nobis suas emendationes & conjecturas, inflata quadam confidentia pariter ac temeritate venditant. Existimantes omnia, quæ suum forsitan in legibus superant captum, corrupta atque insanabilia, adeoque ense recidenda esse. Siquidem, pro sua ad dissentiendum prurigine, sibi persuadent, hæc sacra non aliter constare, nisi hanc regiam, ut vocant, ingrediantur viam. Hæc cum ita sint, ego, non ignarus meæ tenuitatis, intra meam pelliculam continere malui, quam ut, temere cum aliquo critico pumice in proscenium extrusus, turpiter explodam, & communem experiens sortem,

---- capsa porrectus aperta

Deferat in vicum, vendentem thus & odores.

Has itaque questiones conscribere satius duxi; quæ non ex uno vel altero Digestorum libro, sed ex universo juris corpore collectæ sunt: ut ita cum perparum facundia ac eruditione possim, materiæ varietate gratiam saltem ac favorem mihi conciliarem. Non sunt commentitiæ frivole, vel, ut Horatius, de lana caprina, quæstiuncule, sed selectæ quædam & præcipuæ juris nostri controversiæ: quorum unam & alteram parumper discussi, reliquis simpliciter tantum propositis, quo uberior maneret disserendi copia. Vestræ jam erit humanitatis & benevolentiæ, Viri Celeberrimi, illud qualecunque grati animi munus tanti facere, quanti fecissent, si & votis & conatibus meis eventus vel in paucis respondere potuisset. Valete quamplurimum, Viri longæ vitæ dignissimi: interim ne quid decedat vestræ erga me benevolentiæ, vehementer velim.

DISPUTATIO JURIDICA

INAUGURALIS,

CONTINENS

QUASDAM SELECTAS
JURIS QUÆSTIONES;

T H E S I S I.

Explicatio legis 7. D. de dolo malo.

IN hoc diffuso & secundum plerosque modo Gardio intricatiori capite, Ulpianus inter alia occupatus est in illa quaestione longe maximi ponderis atque momenti *de dolo dante causam contractui et in eum incidente.* Quæ quam obscura sit disputatio, vel exinde constare potest; quod jam olim Citramontanos & Ultramontanos DD. in diversas rapuerit partes, & postea eruditorum virorum ingeniis quam plurimas, easque à vero sæpe alienissimas explicationes extorserit. Sunt, qui existimant, textum esse emendandum; moxi forsitan auctoritate Haloandri, nimia & inexculpabili audacia hanc legem correctione suam facientis. Hujus quodammodo vestigia legere videtur Vir eloquentia & omni litterarum humaniorum cultu conspicuus: qui non ita pridem receptam hujus legis lectionem novo quodam emendationis genere mutare conatus est. Quamvis V. Cl. ipse affirmare non vereatur, hanc lectionem omnibus exemplaribus (quod tamen ego de Haloandri editione negandum monui) imò ipsis Basilicis optime congruere: Expungit tamen, tanquam spuria & supposititia, verba sequentia, *aut nullam esse venditionem, si in hoc ipso, ut venderet, circumscriptus est.* Bene an male, Benevolo Lectori, mecum paulo accuratius Ulpiani mentem indaganti, fiet manifestum. Qui ex Pomponio hæc edicti Prætoris verba. **SI ALIA ACTIO NON SIT**, tradit ita accipienda esse; *Si res aliter salva esse nequeat*, id est, si aliud remedium conservandæ rei non adit, tum demum ad actionem doli, velut ultimum refugium, & sacram anchoram, confugiendum esse. *vid. l. 1. §. 4. D. de*

l. 2.

l. 2. C. d. dol. mal. Ratio est, quod ejusmodi actionis genus, quo perpetua ignominia nota iauritur, non debeat temere, & sine evidenti necessitate à Prætorè decerni, ut idem Jctus dixerit in d. l. 1. §. 4. D. cod. junct. l. penult. D. d. rest. in integr. Adeo, ut hic ad exemplum Medicorum procedendum sit, qui ad cauteria & luxationem membrorum prius non confugiunt, quam levibus remediis locus esse desinit. Ceterum hæc verba, SI ALIA ACTIO NON SIT, late extendenda sunt; adeo ut non sufficiat, in præsentiarum non adesse aliam actionem, sed etiam non debet antea adfuisse, ut hæc doli actio cum effectu obtineri possit. Vcluti, si actio, quæ alicui competebat, tempore finita sit, ea deficiente, hic non magis actionem doli instituere potest, quam is, qui actionem aliquam habebat, quam in stipulatum deduxit atque ita novavit, sed dein acceptilatione sustulit: Hic enim in utroque casu alia actio adfuit, & uterque suæ facilitati adscribere debet, quod illam tam facile peremerit. Videtur quidem huic sententiæ refragari insertum nostræ legi Juliani responsum, in verbis: *neque huic sententiæ adversatur, quod Julianus lib. 4. scribit, si minor annis viginti quinque consilio servi circumscriptus, eum vendidit cum peculio, emptorque eum manumisit, dandum in manumissum de dolo actionem.* Quasi Jctus vellet adserere, actionem doli etiam cum alia actione concurrere posse, contra mentem ac intentionem Ulpiani; cum, præter actionem doli contra manumissum, adhuc venditori superesse videatur actio venditi contra emptorem, vel in integrum restitutio ex causa minorænitatis adversus id quod gestum est. Immo plures passim in jure nostro obviæ sunt species, quæ prima fronte idem adstruere videntur. Verum enimvero Ulpianus hoc uno, instar omnium, Juliani responso recte nos docet, multa quidem dubia & discrepantia in jure nostro videri, quæ tamen, si modo secundum præceptum Sacratissimi Principis in 1. Cod. d. jure veteri enucleand. subtili animo diversitatis rationes excutere velimus, facile dissolvi possunt. Occurrit enim quæstioni propolitæ & modeste per verbum videtur asserit, Julianum hic ab aliorum Jctorum opinionibus ne latum quidem unguem recedere. Cum res se ita habeat; minor viginti quinque annis, consilio & dolo servi inductus, vendidit eum cum peculio. Tantum hic fit mentio servi, & doli ab eo admissi; de dolo emptoris autem est silentium. Argumento evidenti, minorem solius servi consilio circumscriptum esse, & nullum emptoris dolum intercessisse. Quapropter Julianus etiam rectissime respondet, *dandum in manumissum de dolo actionem* & non in emptorem, quia ejus nullus dolus arguitur. Quin immo, frustra sunt quoque illi, qui contendunt;

dunt; in hoc casu ſaltem minori reſtitutionem in integrum ex cauſa minorennitatis aduerſus emptorem competere, eamque cum actione doli concurrere: Quoniam neque lubrico ætatis lapſus eſt minor, neque emptoris conſilio circumſcriptus, ſed dolo ſervi, recte & cum effectu manumiſſi. Qui, emptione venditione propter candorem emptoris firma ac valida manente, eodem modo, ut proxeneta, vel quilibet alius, cujus dolus interceſſit, ſolus conveniendus eſt; & quidem, ut recte innuit Jctus, actione doli, vid. l. 2. D. d. proxenet. Neque nos movet regula, quæ dicat, dominum ex antegreſto ſervum convenire non poſſe poſt manumiſſionem; à qua ſemper hic caſus eximendus eſt, ſi dominus, conſilio ſervi inductus, cum manumiſerit, vel illi vendiderit, à quo poſtea manumiſſus eſt, ut non obſcure indicat l. 11. D. d. minorib. Ceterum quo minus dubites de veritate hujus interpretationis, audias velim ipſum Ulpianum, qui, ut omnem porro tibi remoueat ſcrupulum, in hac noſtra lege ita pergit, quaſi diceret: ex præcedentibus verbis hujus legis minime colligi poteſt, actionem doli cum aliis actionibus concurrere. Si quæras rationem, Reſp. Jctus: *Julianum enim ſic accipimus, cavere dolo emptorem, ut ex empto teneri non poſſit.* Si enim dolus emptoris incidiſſet in contractum (quo ſenſu hæc verba contra ampl. Huberum accipienda cenſeo) ex empto teneretur venditori. Hic obiter monendum eſt, hæc verba, *ut ex empto teneri non poſſit*, in quibuſdam Goſofredi editionibus; ſocordia forſan typographorum, parentheſi incluſa eſſe. Etenim, continua eſt Ulpiani oratio, uti ex ſequentibus conſtat: aut nullam eſſe venditionem, ſi in hoc ipſo, *ut venderet, circumſcriptum.* Hoc accipe de dolo dante cauſam contractui, qui contractum reddit ipſo jure nullum, quæ ſententia ex oppoſitione caſuum manifeſte confirmatur. Dum enim ait JConſultus, *aut nullam eſſe venditionem, ſi in hoc &c.* Ut veritas hujus rei eo magis eluſceret, opponit iſtum caſum alteri priori; quo, quia dolus cauſam non dedit contractui, ſed incidit in contractum, contractus ipſo jure ſubſiſtit. Atque hæc & non alia veriſſima Ulpiani mens eſt; quare etiam Cujacius ad l. 36. de V. Ob. hanc diſtinctionem certiffimam eſſe juris regulam, aſſirmavit. Jam te dimitterem L. B. niſi negotium nobis faceſſeret dicta Excellentiffimi Viri emendatio, quæ totam noſtram interpretationem ſubvertit. Huic itaque cum adhuc nihil reſponſum ſit, quo difficultatibus ab eo propoſitis ſatiſfiat, firmaque & inconcuſſa remaneant ſententiæ ejus fundamenta: cæ, quæ decet hominem id ætatis, atque ingenii, reverentia, tentare lubet; num eam pauliſper imminuere, atque lectionem Codicis Florentini, hac ſupervacua, ut videtur, criſi li-

berare sustineam. Expungit enim, ut dixi, verba *aut nullam esse venditionem, si in hoc ipso, ut venderet, circumscriptum est.* Afferens ab imperito quodam interprete *stulte* margini apposita, atque insufficientia Scribarum in textum conjecta esse. Atqui quæres, qua ratione insufficientia sit hæc nova eximii interpretis emendatio? Respondeo, nullâ sane, nisi forsan hæc sit, quod concoquere non posset Vir Clarissimus, ex hac lege hæctenus communiter probatum fuisse, *dolum, dantem causam contractui, contractum reddere ipso jure nullum.* Quam sententiam V. Cl. ob rationes, postea, ut insit, reddendas, neuiquam probare potest. Rejicit enim differentiam inter dolum dantem causam contractui, & in eum incidentem. Statuens, contractum ipso jure validum, verum ob dolum admissum actione ex contractu rescindendum. Itaque, huic sententiæ ut velificaretur, nihil restabat, quam, ut, *stulta*, ut insit V. Cl., hac insertione è textu ejecta; hac nova nos doctrina bearet. Et ne dubites stultam esse, adeoque rejiciendam, pergit V. Cl., omnemque vetustatem provocat; asserendo, neminem unquam dixisse aut sensisse, bonæ fidei contractum, veluti emptionem venditionem, cui dolus dedit causam, esse ipso jure nullum: sed exceptionem doli mali, propter clausulam ex bona fide, inesse exempto actioni, ibique judicis officio contineri. Venditore vero agente, actionem de dolo malo similiter inesse ex vendito actioni, vi ejusdem clausulæ. Denique venditori agenti ad pretii solutionem, aut alio modo, actionem utilem ex vendito suppetere jure civili, neque necessariam esse actionem prætoriam de dolo malo. Vides ergo, quam firmis subnixæ sit rationibus hæc Cl. V. emendatio. Etenim, cum se destitutum animadverteret veterum monumentis & manuscriptis; sine quibus illa hodie, nec finem, nec modum habens emendandi licentia, non facile admittenda est, omnes tibi veteres Jctos profert: qui nunquam, ut ait, illud de contractu bonæ fidei admisere. Verum enim vero, cum hæc singularis opinio nulla idonea probatione nitatur, & tam ex nostra lege, quam ex illis, quæ supra disseruimus, manifeste contrarium colligi possit, æ communi sententia recedere religio est. Præterquam, quod hæc distinctio discretissimis verbis ab Ulpiano in l. 16, §. 1. *D. de minorib.* tradatur. Ubi etiam, minore in societate ineunda decepto, contractus dicitur esse nullus & negatur opus esse minori restitutione in integrum, vel actione ex contractu, quæ utique necessaria esset, si contractus valeret. At contrarium obtinere, si dolus in contractum inciderit, idem Jctus discrete docet *d. act. empt. junct. l. 9. D. d. dol. mal.* argumento evidenti; hanc distinctionem esse juris tralatitii, & veteres secundum hanc controversias semper

dissolviffe: uti adhuc pluribus demonstrari posset, si modo præsentis instituti pateretur ratio. Ceterum, quod porro differit V. Cl. doli actionem & exceptionem, propter clausulam *ex bona fide*, inesse bonæ fidei contractui, illud, si intellexerit Vir. Clarissim. de contractu, in quem dolus incidit, vel de actione doli generalis, tam veterum quam neotericorum Jctorum negabit nemo: congruit enim primis juris nostri principiis, secundum quæ semper solet distingui, inter dolum generalem & specialem. Actio & exceptio doli generalis non distinguuntur ab aliis actionibus, quibuscum concurrunt; sed sunt illorum adjectivæ qualitates, adeoque sequuntur naturam actionis vel exceptionis, cum qua concurrunt. Hæc erant quæ ad hanc decantatissimam legem dicenda habui, non juvenill fervore ductus, neque contentionis cum Viro eximio, & quævis præelara de arte nostra merito, ac indies merente (hoc enim sanæ mentis non foret) sed veritatis asserendæ studio: quæ nulla re commodus, quam sobria ac modesta disputatione ex illo puteo educi potest, in quo Democritus eam demersam adseverabat.

T H E S I S II.

Explicatio l. 13. §. 1. d. pignorat. act.

A Ntequam ad explanationem hujus legis accedamus, operæ pretium erit primo inquirere in sententias & opiniones quorundam Jctorum: qui de vero ac genuino sensu hujus legis solliciti, emendationes ad partes vocare, atque violentiam morbo medicinam parare conati sunt. Quos inter primas tenet magni nominis & stupendæ eruditionis Jctus, qui, *lib. 1. prob. cap. 4.* rejectis variorum interpretum opinionibus, difficultatibus hujus legis mutatione unius litteræ mederi satagit. Dum enim Ulpiani verba in textu ita se habent: *Venit in hunc contractum & dolus & culpa, ut in commodato, venit & custodia, vis major non venit mutata u in a pro ut legendum monet at,* atque ita scribendum, *venit in hunc contractum & dolus & culpa; at in commodato venit & custodia: vis major non venit.* Modesta sane & tam ingeniola crisis, ut ab omnibus doctis acerrimum viri judicium, si non probari, laudibus tamen extolli mereatur. Facile enim potuit contingere, ut focors librarius pro *at* reposuerit *ut*. Utio lim pluribus demonstravit Joannes Niellius *in controvers. jur. Feodal. disput. 2. coroll. ult.* cujus verba, quoniam ad elucidationem hujus emenda-

dationis aliquid facere videntur, hic apponere lubet, quæ ita se habent: *Constat in commodato venire ex contractus natura culpam levissimam, in pignore levem tantum l. 5. §. 2. commod. §. ult. inst. quib. mod. re contr. obl. Ratio expressa, quod sc. pignus utriusque gratia contrahitur, commodatum plerumque accipientis tantum. Quid igitur magis rationi & textibus juris contrarium dici potuisset, quam quod dicitur in h. §. 1. venire in actionem pignoratitiam & custodiam id est culpam levissimam, non tantum dolum & culpam (levem) ut in commodato, quasi in hoc contractu, secus quam in pignore, ea tantum culpa præstanda esset. Non dubito incuria librarii pro AI repositum; UT facilis fuit lapsus ob harum litterarum similitudinem, vel ut a non intelligente comparationis rationem adjectum; vel denique transpositionem verborum esse, ut in commodato, qua legi debent post custodia. Hoc in modum præviæ inspectionis, videamus jam, quid de hac emendatione statuendum sit; & num ne recepta lectio retineri, ac verus legis sensus sine emendatione excuti possit. Illud enim semper mihi persuadeo, emendationes antinomias, tum demum tolerandas, quando alia commodiora remedia non superunt: adeoque hic eodem modo, uti in extraordinariis prætorum remediis, quæ non nisi ultima necessitate adhibentur, procedendum esse. Quam ob rem non ita pridem huic se opposuit emendationi V. Cl. Christophorus Wechtlerus, qui ad probab. Clar. V. notas scripsit, lib. 1. cap. iv. contendens legem sine emendatione intelligi posse, modo observetur, creditorem ad duo teneri I. ut pignus apud ipsum non fiat deterius II. ut apud ipsum non amittatur; in posteriori casu custodiam, in priori culpam præstandam esse. Quasi Justinianus in §. ult. inst. quib. mod. re contr. obl. & Ulpianus in hac nostra lege loquerentur de casu posteriori, in quo custodia exigitur. Verum hæc distinctio, utpote prorsus commentitia, merito à Cl. V. lib. iv. prob. cap. 3. rejecta ac refutata est. Ut enim huic sententiæ tota adversatur juris analogia; sic etiam omnes textus, de præstatione culpæ agentes, tam generales sunt, ut hanc restrictionem minime patiantur. Quin iramo tantum abest, ut hæc differentia ex adductis ab Ampl. Wechtlero legibus colligi possit; ut hæc communem potius sententiam adstruere videantur. Agunt enim de re amissa vitio & segnitia creditoris, quod accipiendum de culpa lata & levi, non vero de levissima seu custodia, ut Vir Cl. autumat. Quantum ad l. 5. Cod. de pign. act. illa continet casum specialem, nimirum, si creditor asserit sine vitio, id est sine culpa sua, sed casu fortuito, rem oppignoratam deperditam; Alexander rescribit, illum eo in casu liquidissimis argumentis probare debere, rem vere casu fortuito deperditam esse, ut a restitutione liberari possit, quod est contra communem*

regulam: alioquin culpæ præstatio incumbit debitori, de læsione & culpa creditoris, oppignoratæ rei illata, agenti arg. l. 4. *Cod. d. Edend. l. 18. §. 1. D. d. probat.* Verum hinc minime probatur casu secundum dictæ Ampl. Wechtleri distinctionis, nimirum ad custodiam teneri creditorem in casu rei amissæ. Posthabitis itaque Wechtleri & aliis aliorum opinionibus, non vereor pedibus ire in sententiam Clarissimi Viri Jacobi Cujacii, existimantis hanc legem sine ulla crisi intelligi posse, modo in pignore eodem modo, ut in commodato, distinguatur, an dantis, an accipientis, an utriusque versetur utilitas; Et si dantis gratia contrahatur, tam in commodato, quam in pignore dolum solum & latam culpam, sin accipientis, levissimam præstari: Denique, si utriusque gratia contrahatur, ad levem tantum culpam adstringi, & creditorem, & commodatarium. Et licet Vir summus illud non operose demonstrat, hanc tamen mentem esse Ulpiani in hac lege, nullus dubito. Neque adeo indefinita est hæc oratio, quin hanc restrictionem optime ferre possit, ut male negat Bachovius. Non enim propositum fuit Ulpiano, denuo hic generalem actionis pignoratitiæ naturam excutere, quod fecit antea in *lib. 28. ad Edictum* vid. l. 5. §. 2. *Commun.* Verum hic circa specialia hujus actionis versatur, & tantum illud intendit, ut demonstrat, pignus etiam quandoque pro ratione conventionis, quæ contractui legem scribit, vid. l. 23. d. R. 7. l. 1. §. 6. *depos.* aliam induere formam, & nunc levem, nunc levissimam culpam recipere. Adeo ut cum relatione ad istam communem regulam dictæ legis §. 2. videatur loqui, *Itus*, dum ita infit; *venit autem* id est *et, etiam*, quo sensu hæc vox sæpissime occurrit apud probatos auctores. Ac si diceret Ulpianus non solum secundum communem regulam, quam supra tradidi in *lib. 28. ad Edictum*, in hanc actionem levis venit culpa, ut in commodato, utriusque gratia contracto, sed etiam, nonnunquam *venit & custodia*, id est, culpa levissima, scilicet, si pignus tantum creditoris gratia contractum fuerit. Veluti, si ille jus crediti ἀνευ δυνάμεως ἀναγκαστικής, sine coactiva agendi facultate habet. Frequens enim usu venit, ut aliquis ultro & sponte amico roganti pecuniam credat, qui, non obstante illa spontanea pecuniæ oblatione, tamen creditori suo in securitatem crediti pignora præstat. Quo casu pignus contractum est sine pignore, id est pignus sine mutua conventionione creditori ultro à debitore constitutum est, & creditoris tantum vertitur utilitas. Quoniam non est datum à debitore, ut ipsi pecunia, utpote jam sponte oblata, credatur; sed ut securitati & commodis creditoris plenissime consulatur. His itaque positis terminis habilibus, lex optimum habet sensum;

ne-

neque hoc modo commodati, neque pignoris propria natura subvertitur, ut existimat Vir Clar. Nam quod V. Celeb. ita argumentatur, si in pignore culpa venit, ut in commodato, si præterea etiam custodia, consequens erit, ut plus in pignoratitia actione præstetur, quam in commodato; illud speciem haberet, si hanc legem cum aliis de propria pignoratitia actionis natura, & non de certa specie acciperemus. Nam, licet in genere verum sit, in pignoratitia levem, ut dixi supra, culpam præstandam, in commodato levissimam: Ulpianus tamen hanc comparisonem hic instituit, ut doceat, nonnunquam commodato illud commune esse cum pignore; ut, deprehensa utriusque contrahentis utilitate, in utroque contractu levis culpa præstetur, & versa vice, in utroque levissima, si solius accipientis versetur utilitas. Quæ omnia eo verosimiliora sunt, quod in specie contraria hæc comparatio inter pignus & commodatum iisdem pene verbis à Gajo proponatur in *l. 18. D. Commodati*, qui postquam in initio legis naturam actionis commodati expendisset in genere, tandem circa finem eodem modo uti Ulpianus *d. l. 5. §. 2. commodat.* ad specialia transit & quidem his verbis: *Si utriusque gratia, veluti si communem amicum ad cœnam invitaverimus, tuque ejus rei curam suscepisses, & ego tibi argentum commodaverim, scriptum quidem apud quosdam invenio, quasi dolum tantum præstare debeas, sed videndum est, ne & culpa præstanda sit, ut ita culpe fiat æstimatio, sicut in rebus pignori datis, & dotalibus æstimari solet.* En tibi, ea, qua potui brevitate, verissima ac simplicissima hujus legis interpretatio: qui interim plura desiderat, adeat velim illud suis doctrinæ radiis undique coruscans Lugdunensis Academiæ Sidus, Joann. Voet in suis *Comment. ad i. ff. d. pignorat. act.*

III. *Servitus nec rationi naturali, nec juri Divino aut gentium est contraria.*

IV. *Consuetudo abrogat legem priorem.*

V. *Communis error non facit jus.*

VI. *Rejicitur communis interpretum divisio in Jus Gentium primum & secundarium.*

VII. *Jurisdictio criminalis non potest prorogari.*

VIII. *Merum imperium in casu absentia mandari potest.*

IX. *Immo etiam in casu afflicte valetudinis, ut ratio vult.*

X. *Ex nudo pacto nunquam nascitur actio.*

XI. *Pacta negotiis b. f. in continenti adjecta, iis insunt.*

- XII. *Quod de stricti juris contractibus negatur.*
- XIII. *Excepta, ut videtur stipulatione, cui etiam in sunt pacta, in continenti apposta.*
- XIV. *Pactum de quotannis, ob concussionem & calumnia metum prohibendum.*
- XV. *Quo respectu etiam videtur reprobari pactum medici & aegroti, post susceptam aegroti curam.*
- XVI. *De crimine falsi transigere non licet, neque illud probat. l. 18. C. d. transact.*
- XVII. *Negotiorum gestor tenetur de culpa levissima.*
- XVIII. *Non agnosco duplex iudicium rescindens & rescisorium.*
- XIX. *Lex 7. d. cap. minut. non indiget emendatione.*
- XX. *Post legem ult. Cod. d. temporib. integr. rest. omnia remedia, quibus, quis in integrum restituitur, non biennio, sed quadriennio terminari videntur.*
- XXI. *Querela de inofficioso testamento etiam legataris competere potest.*
- XXII. *Qua actio non est iudicium preparatorium, sed ipsa hereditatis petitio.*
- XXIII. *Condictio ad supplementum est perpetua, frustra dissentiente Ampl. Hubero.*
- XXIV. *Rei vindicatio competit vero rei domino.*
- XXV. *Adeo, ut etiam sufficiat, illum, pendente lite, dominium acquisivisse.*
- XXVI. *Bona fidei possessor omnes omnino fructus suos facit.*
- XXVII. *Actio Emphyteuticaria est bona fidei.*
- XXVIII. *Ad emphyteusin non requiritur scriptura.*
- XXIX. *Usufructuarius cedendo usumfructum extraneo, id est, alteri quam domino, ita nihil agit, ut usufructus neque extraneo, neque, domino acquiratur.*
- XXX. *Actio finium regundorum est regulariter bona fidei.*
- XXXI. *Exceptio non numerata pecunia post biennium opponi nequit, licet debitor onus probandi contrarium in se suscipiat.*
- XXXII. *Mutuum est verus contractus.*
- XXXIII. *Pena perjurii non est nulla.*
- XXXIV. *Omnes conditiones in lib. 12. D. relata videntur stricti juris.*
- XXXV. *Actio funeraria est bona fidei.*
- XXXVI. *Nulla proprie loquendo datur actio pratoria bona fidei.*
- XXXVII. *Non est pugna inter l. 63. pro locio & l. 16. d. re jud.*

XXXVIII.

XXXVIII. *Tam urbana, quam rustica servitutes nondum constituta pignori dari possunt.*

XXXIX. *In concursu plurium creditorum de data agens mulier praefertur fisco.*

XXXX. *Ad quod privilegium sponsa rectissime admittitur.*

XLI. *Hypotheca nudo pacto constituta contrario pacto tollitur.*

XLII. *Si emptor sciens rem alienam emerit cessat evictionis praestatio.*

XLIII. *Ita tamen, ut emptori pretium restituendum sit.*

XLIV. *Usure jure naturali, Divino & Gentium licita atque permixtae sunt.*

XLV. *In l. 5. D. d. Fœnor. nautic. pro conditiones legendum conditiones.*

XLVI. *Matrimonium non est contractus.*

XLVII. *Præignorum nuptiae licitae sunt.*

XLVIII. *Duae sorores recte nubunt duobus fratribus.*

XLIV. *Neque prohibetur altera patri, altera filio jungi, aut fratrum alter matrem, alter filiam ducere.*

L. *Fratrū liberi, si soli sint, succedunt in capita, & non in stirpes.*

LI. *Præter consensum ad matrimonium nihil de substantia requiritur.*

LII. *Hinc patet deductionem in domum mariti neque esse, neque unquam fuisse de substantia matrimonii.*

LIII. *Multo minus sacerdotalem benedictionem.*

LIV. *Fideicommissum etiam inter vivos & in contractibus constitui potest.*

LV. *Actio^{rum} cumulatio jure Romano prohibita est.*

LVI. *Actio^{es} contrariae non minus quam directe sunt bonae f.*

LVII. *Concubinatus legibus Romanis licitus atque permixtus est.*

LVIII. *Actio civilis injuriarum ex lege cornelia est perpetua.*

LIX. *Injuriam verbis illatam verbis retorqueri licet.*

LX. *Jure Romano justineaneo pœna furti non fuit capitalis.*

F I N I S.

- XII. *Quod de stricti juris contractibus negatur.*
- XIII. *Excepta, ut videtur stipulatione, cui etiam in sunt pacta, in continenti apposta.*
- XIV. *Pactum de quousibus, ob concussionem & calumnia metum prohibitum.*
- XV. *Quo respectu etiam videtur reprobari pactum medici & aegroti, post susceptam aegroti curam.*
- XVI. *De crimine falsi transigere non licet, neque illud probat. l. 18. C. d. transact.*
- XVII. *Negotiarum gestor tenetur de culpa levissima.*
- XVIII. *Non agnoscit duplex iudicium rescindens & rescissorium.*
- XIX. *Lex 7. d. cap. minut. non indiget emendatione.*
- XX. *Post legem ult. Cod. d. temporib. integr. rest. omnia remedia, quibus, quis in integrum restituitur, non biennio, sed quadriennio terminari videntur.*
- XXI. *Querela de inofficioso testamento etiam legatariis competere potest.*
- XXII. *Quae actio non est iudicium preparatorium, sed ipsa hereditatis petitio.*
- XXIII. *Condictio ad supplementum est perpetua, frustra dissentiente Ampl. Hubero.*
- XXIV. *Rei vindicatio competit vero rei domino.*
- XXV. *Adeo, ut etiam sufficiat, illum, pendente lite, dominium acquisivisse.*
- XXVI. *Bona fidei possessor omnes omnino fructus suos facit.*
- XXVII. *Actio Emphyteuticaria est bona fidei.*
- XXVIII. *Ad emphyteusim non requiritur scriptura.*
- XXIX. *Usufructuarius cedendo usumfructum extraneo, id est, alteri quam domino, ita nihil agit, ut usufructus neque extraneo, neque, domino acquiratur.*
- XXX. *Actio finium regundorum est regulariter bona fidei.*
- XXXI. *Exceptio non numerata pecunie post biennium opponi nequit, licet debitor onus probandi contrarium in se suscipiat.*
- XXXII. *Mutuum est verus contractus.*
- XXXIII. *Pœna perjurii non est nulla.*
- XXXIV. *Omnes conditiones in lib. 12. D. relata videntur stricti juris.*
- XXXV. *Actio funeraria est bona fidei.*
- XXXVI. *Nulla proprie loquendo datur actio pretoria bona fidei.*
- XXXVII. *Non est pugna inter l. 63. pro locio & l. 16. d. re jud.*
- XXXVIII.